de Rechtspraak
Raad voor de rechtspraak

Afdeling Strategie

Bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

Postadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

(088) 3610000
www.rechtspraak.nl

De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
mevr. C. van Bruggen MSc
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

datum 8 mei 2026
e-mail [redacted]
ons kenmerk [redacted]
uw kenmerk [redacted]
onderwerp Advies Novelle verval onverenigbaarheid rechterschap met lidmaatschap gemeenteraad en provinciale staten

Geachte mevrouw Van Bruggen,

Bij brief van 2 april jl., kenmerk [redacted], verzocht u de Raad voor de rechtspraak (hierna: de 'Raad') advies uit te brengen inzake de novelle verval onverenigbaarheid rechterschap met het lidmaatschap van de gemeenteraad en van provinciale staten (hierna: de 'Novelle') bij het concept-wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, de Wet op de Raad van State en enige andere wetten in verband met enkele wijzigingen in het belang van integere, onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak, alsmede de regeling van enige andere onderwerpen (hierna: het 'Wetsvoorstel').

Over het betreffende amendement en enige andere amendementen bracht de Raad eerder op 22 juli 2024 een ongevraagd advies uit.[1] Over het Wetsvoorstel heeft de Raad op 20 januari 2022 advies uitgebracht.[2]

DE NOVELLE

De Novelle beoogt het door de Tweede Kamer aangenomen amendement van het lid Helder strekkend tot onverenigbaarheid van het rechterschap en het lidmaatschap van provinciale staten en de gemeenteraad (36 243-8)[3] te laten vervallen.

---

[1] Raad voor de rechtspraak, Advies amendementen GRECO-wetsvoorstel, 22 juli 2024 (2024/22).
[2] Raad voor de rechtspraak, Advies inzake het concept wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie en enige andere wetten met het oog op verdere versterking van de onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit van de rechtspraak, 22 januari 2022 (2022/03).
[3] Kamerstukken II, 2023-2024, 36 243, nr. 8.

De Novelle wordt voorgesteld omdat de regering het oorspronkelijke Wetsvoorstel meer verenigbaar acht met het in artikel 4 van de Grondwet beschermde passief kiesrecht. Door het vervallen van de onverenigbaarheid van het rechterschap met het lidmaatschap van de gemeenteraad en provinciale staten wordt de te regelen incompatibiliteit van het rechterschap weer beperkt tot het lidmaatschap van de Tweede en Eerste Kamer en het Europees Parlement, overeenkomstig het oorspronkelijk ingediende Wetsvoorstel.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.[4]

ADVIES

De Raad kan zich verenigen met het verval van de incompatibiliteit van het rechterschap met het lidmaatschap van de gemeenteraad en van provinciale staten.

Zoals de Raad al in zijn eerdere advies van 22 juli 2024 heeft aangegeven, is de Raad van mening dat de met het amendement Helder voorgestelde incompatibiliteiten een disproportionele inbreuk maken op grondrechten van rechters, namelijk op de vrijheid van arbeidskeuze en op het passief kiesrecht.

Het lidmaatschap van gemeenteraad, provinciale staten (of waterschap) dient anders te worden gewogen dan het lidmaatschap van de Eerste of Tweede Kamer of het Europees Parlement. De verordenende bevoegdheden van leden van decentrale overheden zijn immers beperkter dan die van leden van het (Europees) parlement, zowel wat betreft de mogelijke rechtsgebieden als de geografische werkingssfeer. Een lid van de gemeenteraad zal in die hoedanigheid immers slechts te maken krijgen met de vaststelling van lokale verordeningen op de rechtsgebieden waartoe de verordenende bevoegdheid van de gemeente zich uitstrekt.

[4] De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

De kans op het samenvallen van rollen en betrokkenheid is bij lidmaatschap van de provinciale staten, de gemeenteraad en de waterschappen dan ook een stuk geringer dan bij lidmaatschap van de Eerste of Tweede Kamer of van het Europees Parlement.

De bestaande instrumenten van verschoning en wraking bij lidmaatschap van gemeenteraad, provinciale staten (of waterschap) bieden naar de mening van de Raad voorts voldoende waarborgen om ervoor te zorgen dat mogelijke schijn van belangenverstrengeling of onpartijdigheid wordt voorkomen.

Tot slot wordt het Wetsvoorstel door middel van deze Novelle ook meer in lijn gebracht met het evaluatierapport van de *Groupe d'Etats contre la corruption* (GRECO) dat aan dit Wetsvoorstel ten grondslag heeft gelegen, waarin enkel is aanbevolen om de incompatibiliteit van de functiecombinatie rechter en het lidmaatschap van de Staten-Generaal wettelijk te verankeren.[5]

WERKLAST

De Raad voorziet geen werklastgevolgen voor de gerechten als gevolg van de Novelle.

CONCLUSIE

De Raad voor de rechtspraak kan zich verenigen met de Novelle.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het Wetsvoorstel, stelt de Raad er prijs op als hij geïnformeerd wordt over de plaatsing van de definitieve wetstekst in het *Staatsblad*. Ook eventuele nadere regelgeving met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

---

[5] GRECO, 'Corruption, prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Fourt Evaluation Round, The Netherlands', 18 juli 2013, https://rm.coe.int/09000016806c799a

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

Hoogachtend,

[redacted]

Henk Naves
Voorzitter Raad voor de rechtspraak